

Díszbogarak és szűbogarak kártétele

A HÁZIKERTI GYÜMÖLCSFÁK FÁS RÉSZEINEK KÁRTEVŐI AZ EGÉSZ TENYÉSZIDŐSZAKBAN VE-SZÉLYEZTETNEK. A LEPKÉK ÉS BOGARAK KÖZÜL A TÖRZSÖN ÉS A KORONÁBAN ELSŐSORBAN A DÍSZBOGARAK LÁRVÁI, A FARONTÓ LEPKÉK, A KÉREGMOLY ÉS AZ ÜVEGSZÁRNYÚ LEPKÉK HERNYÓI KÁROSÍTANAK. EZEK A KÁRTEVŐK FŐLEG IDŐS FÁKON ÉSZLELHETŐK NAGYOBB EGYEDSZÁMBAN. A LEGYENGÜLT FÁKAT, ILLETVE ÁGRÉSZEKET MÁSODLAGOS, „GYENGÜLTSGÉI” KÁRTEVŐKKÉNT PEDIG A KÜLÖNBÖZŐ SZÚFAJOK FERTŐZIK.

DR. KOLEVA ROSZICA

A díszbogarak közül leggyakrabban a bronzbogár és a fekete díszbogár kártételével találkozunk a gyümölcsösökben. Ezek a kártevők általában a galagonya-, kökény- és vadrózsabokról vándorolnak át a csonthéjas gyümölcsösökbe. Mindkét faj lárvája pondró, amelynek kicsi feje és jellegzetesen kiszélesedett első szelvénye van.

A bronzbogár az idősebb, elhanyagolt fák kártevője. Az 1,0-2,5 cm hosszú, felül bronzbarna bogarak

a kajszi, őszibarack, szilva, körte, málna hajtásait és leveleit rágják meg, míg a lárvák a cseresznye, meggy, őszibarack, kajszi, mandula, málna és alma gyökereiben élnek. A meleg, száraz évszázatokot, termőhelyeket kedvelik leginkább. A súlyosabb kárt a gyökértörzsben, a kéreg alatt élő lárvák okozzák azzal, hogy kanyargós járatokat ráganak a fás részekben, ami a korona egyes részeinek pusztulásához vezet. A bogarak egyes éveekben a virágok megrágá-

A fekete díszbogár lárvája 6-7 cm-es pondró

sával tetemes termés kiesést is okoznak. A megtermékenyített nőtények a fatörzs alsó részére vagy a kéregrepedésekbe, általában csomókban helyezik el tojásaikat, nyugodt körülmények között akár több százat. A bronzbogár két év alatt fejlődik ki teljesen. A kifejlett 5,5-7,5 cm hosszú, csontszínű pondrók teletnek át a fakéreg alatt.

A fekete díszbogár előfordulásának feltételei a bronzbogaréhoz hasonlóak, a két bogár gyakran együtt károsít. A bogár és a lárva kártétele is megegyezik a bronzbogaréval. Fejlődési ciklusa két évig tart. Az 1,5-2 cm nagyságú fekete bogarak nyakpajzsát és szárnyfedőiket szabálytalan fehér foltok tarkítják. A bogarak teletnek át a károsított növényi részekben, bábkamrában. A fekete díszbogár előszeretettel keresi a beteg, sínylődő gyümölcsösöket, ezért megtelepedését és elszaporodását a fák szakszerű, gondos ápolásával előzhetjük meg.

A fekete díszbogár gyakran együtt károsít a bronzbogárral

A csemetebogár kifejezetten faiskolai kártevő. A lárvá tápnövényei a faiskolai cseresznye-, szilva- és kajszioltványok, amelyek lombja a nyár közepétől elkezdi száradni. A károsított oltványok az őszi vagy a tavaszi munkák során néhány centivel a talajszint fölött eltörnek. A letört oltványt felvág-

A kifejlett bronzbogár a virágok megrágásával okoz kárt

va, a héját lehántva, a törés fölött körbefutó vagy szabálytalanul kanyargó járatot találunk. A csemetebogár két év alatt fejlődik ki. A 6-8 mm nagyságú, karcsú, fémfényű bogarak tavasszal jönnek elő. A nőtények egyesével rakják le tojásaikat az oltványok kérgébe. A kikelő lárvá befurakodik az

Nevének megfelelően a csemetebogár a fiatal oltványokat vesélyezteti

oltványba, és annak bélrészében kezdetben lefelé készíti a járatot. Miután 20-25 cm mélyen lehatolt a főgyökérben, megfordul és a járatát szélesítve fölfelé halad. A talaj fölötti részbe elérve elhagyja a bélrészt és a fás részben csavarmentes járatot készítve körülrágja a csemetét. A 10-12 mm-es kifejlett lárvákkal telel át a bábkamrában, majd tavasszal kifejlődik. A károsított oltványok, facsemeték eltávolításával és megsemmisítésével megelőzhetjük a kártevő további megtelepedését.

Védekezés

A rágó kártevők elleni rovarölő szerek (Bulldock – 6 ml/10 l, Decis Mega – 1,5-2 ml/10 l, Karate Zeon – 3 ml/10 l, Steward 30 DF – 1-2 g/10 l) csak a rajzás idején hatásosak. Ezért ha ezt a védekezést elmulasztottuk, fel kell deríteni a járatokat és el kell pusztítani a lárvákat. A keletkezett sebeket kenjük be sebkezelővel. Legfontosabb azonban a károsítás korai felismerése.

A szűbogarak itthon mindenütt elterjedt, gyakori fajok, amelyek az elhanyagolt gyümölcsösökben, és elsősorban más okból rosszul fejlődő (pl. helytelen, túl mély ültetés, hosszabb ideig tartó vízállás, aszály, téli fagykár, vegyszerperzselés vagy más, elsődleges rovarkárosítás) vagy már előregedett fák teljes pusztulását okozhatják, akár egy-két éves károsítást követően.

Gyümölcsöseinkben három szűbogárfaj fordulhat elő. Károsításuk nagyon hasonló, de a kis kéregszű sokkal nagyobb arányban okozza a fák teljes pusztulását, mint a nagy kéregszű. A lárvajáratok a két kéregszűfaj esetében a kéreg alatt, a púposzúnál a fatestben találhatók.

A nagy kéregszű károsítása következtében a fertőzött fák rügyei később fakadnak, a hajtások gyengén növekednek, a beteg fa gyakran ki sem hajt, a kérgen számos kerek, 2-3 mm átmérőjű lyuk figyelhető meg. A kérget lehántva, a kéreg és a fatest határán kétfajta járat látható. Az egyik az 5-12 cm hosszú, úgy-

A nagy kéregszű csak 3-4 mm-re nő meg

nevezett anyajárat, amelyet a nőtény készíti. Ehhez 50-60 oldaljárat csatlakozik. A 4 mm-es, kifejlett lárvá a járatának végén készített bábkamrában bábózik be, ahonnan a kifejlett bogarak a kérget átrágva elhagyják a fát. A lárvajáratok eleinte párhuzamosan futnak, később többé-kevésbé széttartanak, de csak ritkán keresztezik egymást. Évente egy nemzedéke fejlődik, s rendszerint a lárvák telelnek át a járataikban. A 3-4 mm-es, fekete bogarak májusban-júniusban rajzanak. Ilyenkor repülve keresik fel a beteges, gyengén fejlődő fákat tojásrakás céljából.

A nagy kéregszű lárvajáratai nem keresztezik egymást

A kis kéregszű szinte országszerte elterjedt és rendszeresen előforduló faj, gyakoribb, mint a nagy kéregszű. Tápnövényei közé tartozik az összes csonthéjas és almatermésű gyümölcsfaj. A kártétel következtében a kergén apró, legfeljebb 2 mm átmérőjű kerek röplukák keletkeznek. A kergét lehántva itt is kétféle járat látható: az anyajárat mindössze 1-3 cm hosszú, a belőle kiinduló lárvajáratok kezdetben párhuzamosan futnak, később azonban többszörsően keresztezik egymás. Évente két nemzedéke fejlődik és rendszerint a kifejlett lárvák telelnek át a járataikban. A bogarak 1,5-2,7 mm nagyságúak, feketék. Az első bogárrajzás márciustól júniusig tart, a második a nyár közepétől figyelhető meg. A nyári nemzedék imágói a tojásrakás előtt gyakran érési táplálkozást folytatnak, kiodvasítják a rügyeket. A táplálkozást párosodás, majd tojásrakás követi. A kikelő lárvák őszre elérik a teljes nagyságukat, akkor általában 3 mm-esek, testük fehér, fejük barna. A kifejlett lárvák telelnek át a járataikban.

A púposszű hazánkban mindenhol előfordul. Bár másodlagos károsító, az egészséges, de gyengén fejlődő fiatal fákat is képes megfertőzni. Az összes természetett gyümölcsfán előfordulhat. A károsított fák gyengén fejlődnek, kérgükön apró, kerek lyukak láthatók. A kergét lehántva megállapítható, hogy a járat behatol a farészbe, azaz e faj már a kárkép alapján elkülöníthető a két kéregszűtől. Évente egy nemzedéke fejlődik, és a megtermékenyített nőstények

A púposszű járatai a farészben futnak

telelnek át a fatestben. A bogárra jellemző az ivari kétalakúság. A nőstények nagyobb termetűek, hosszúságuk eléri a 3 mm-t, előtoruk erősen bordázott,

Megelőzhető

A szúbogarak ellen az egyedüli eredményes védekezési mód a megelőzés. Folyamatosan gondoskodnunk kell a fák egészségének megőrzéséről, megfelelő fejlődésükről, amit csak rendszeres ápolással érhetünk el. Ültetéskor vegyük figyelembe a növények környezeti igényeit! Az elültetett fákat gondozzuk megfelelően: öntözzük, trágyázzuk, gondoskodjunk a növényvédelmükről. A legyengült, beteg vagy elhalt fákat és ágrészeket mindig távolítsuk el, és semmisítsük meg a további fertőzés elkerülésére. A szúbogarak veszélye nő, ha a gyümölcsös közelében elhanyagolt, idős, beteg gyümölcsös, erdő, vagy a közvetlen környezetében otffejtett, többéves nyesedékhalom van.

Szórványosan betelepülő szúbogarak esetén a más károsítók elleni permetezés elegendő védetséget ad. A kémiai védekezés azonban csak a fák felületén érési táplálkozást folytató, rajzó bogarak ellen hatásos, ellenük a rágókártevők ellen engedélyezett készítmények hatásosak. A kéreg alatt vagy a fatestben élő lárvák, bábozódo bogarak ellen nincs hatásos készítmény. Fontos még, hogy csak a károsító meghatározása után dolgozhatjuk ki a hatásos védekezést, mivel csak így előzhetjük meg a felszaporodást, a fák pusztulását.

barnák. A hímek alig 2 mm-esek, előtoruk lapos, színük világosabb. A hímek ezenkívül szárnyatlanok, ezért nem hagyják el a fát, amelyben kifejlődtek. A nőstények májusban szaporodásra alkalmas fát keresnek, és abba merőlegesen berágnak. Az anyajárat minden ága egyenletes vastagságú, lárvajáratok nincsenek. A lerakott tojásokból kikelő lárvák nem készítenek saját járatokat, mivel az anyabogár a tojásrakáskor megtelepíti az anyajáratban a *Monilia candida* gombát, amelynek szövetekével táplálkoznak a kikelő lárvák. A kifejlett nőstények megtermékenyítése is a járatokban zajlik, sőt a telet is ugyanott töltik.